

דף שבועי

בס"ד

פרשת תצווה, תשפ"ו, מספר 1658

"וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כְּתִית לַמָּאֹר" אבני יסוד למנהיגות ראויה מתוך דימוי עצמי

אברהם גוטליב

אשר על כן אמר למשה כי מצוה זו לא יאמרנה לישראל על פי ה' אלא הוא יצוה, פירוש מפי עצמו שינהגו כבוד זה להביא שמן להדליק, ולזה אמר "ואתה", פירוש מלבד מה שצויתך הוסף אתה לצוותם על זה... ולזה לא אמר צו שאז יהיה נשמע שיאמר כי ה' אמר אליו לצוות, אלא "תצוה", פירוש מעצמך. ולא יראה בעיניך כי מצוה זו קלה היא כיון שאינה אלא מפי משה. לא כן הוא, שאין זה אלא משום דרך כבוד לא-ל עליון אבל המצוה הרי אנו רואים כי ה' אמר אליו שיצוה. ואולי כי לזה אמר "ויקחו אליך", פירוש למה שאתה בדעתך תצוה. עוד ירצה לצד שצוה ה' כל מעשה המשכן וענייניו, לנוכח שיראה שמצוה לו שיעשה הוא כל הנדבר אליו ויביא כל הנדבה אל המשכן לצד התלהבותו בעבודת ה'. גם יעשה מלאכת המשכן ועבודתו, לזה אמר אליו "ואתה תצוה" פירוש מה שיש לך מהיתרון על כל ישראל אינו אלא מה שתצוה אותם לבד... והוא אומר "ואתה תצוה" על דרך אומר: "כי מלאכיו יצוה לך" (תה' צא:יא), שהוא לשון צוותא, ליווי לאיש ישראל הנכבדים...

זה מה שנקרא 'להוציא מן הכוח אל הפועל'. לאורך פרשתנו ה' מעניק בציוויו למשה את הסמכות המנהיגותית, תוך העלאת דימויו העצמי של משה באזכור המילה המנחה "ואתה"; פעם אחת באופן מפורש ופעמיים בכינוי "לך" ו-"תצוה": ואתה משה לך ותצוה כצוואה לדורות כפי שמבאר הרשב"ם: "אתה תצוה את בני ישראל שיקחו אליך – שיביאו אליך שמן זית כתית למאור עבור נר התמיד – המנורה שבמשכן".

מכאן ואילך, בני ישראל המונהגים, מיישמים את הפוטנציאל ביכולת המעשית האפשרית, הטמונה בהם, ומביאים שמן זית כתית למאור אל משה

המשך הציווי המאפיין את עולמנו, עולם העשייה: "וְעֵשִׂיתָ אֶת הַמִּזְבֵּחַ" – מזבח העולה שבפרשת 'תרומה' (שמ' כז:א), הוא פנייה ישירה של ה' אל משה "בגובה העיניים": "וְאַתָּה תְּצַוֶּה" (שם:כ). זו פנייה קרובה, ייחודית ואישית, הנוגעת בנבכי נפשו של האדם במשמעות: לך אתה בעצמך המנהיג של עם ישראל, ותצוה את עם ישראל את הציווי הנתון. זו חובתך ואחריותך וגם זכותך. אתה המנהיג תיתן את הפקודה; הפקודה תצא ממך, כפי שמתרגם אונקלוס: "וְאַתָּה תְּפַקֵּד" – אתה תהיה המפקד נותן הפקודות. כך, שציווי ישיר שלך אל העם, יענה מצד העם בכבוד. בפנייה זו, ה' מביע את הערכתו המרבית למשה כמנהיג שהוא סומך עליו ביותר, ומדריכו כיצד להנהיג נכון את העם. בכך, הוא מעודדו בעשייתו הברוכה, מחזק לו את הביטחון העצמי, ומביאו לידי העצמת דימויו העצמי, ולקיימת אחריות על כל עשייתו רבת הערך.

קריאת 'תצוה' תכליתה לומר, שמשה המנהיג, שליח ה' וְאִישׁ הָאֱ-לֹהִים' (דב' לג:א), שהוא בן אנוש בשר ודם עם רגשות וחולשות, יצווה את כל בני ישראל בהדרכה והכוונה נעלים, ובכך יגרום להם להיות בצוותא, באחדות, כפי שמבאר ר' חיים בן עטר, בעל "אור החיים" הקדוש¹:

וְאַתָּה תְּצַוֶּה (שמ' כז:כ) צריך לדעת למה הוצרך לומר "ואתה" אחר שעמו היה מדבר. עוד, למה אמר "תצוה" ולא "צו"? עוד, למה אמר לשון ציווי. ורבותינו ז"ל אמרו בזה דרשות. מהם אמרו (תורת כהנים סוף פרשת אמור) אין צו אלא זירוז לצד שיש חסרון כיס, ואולי כי לצד שהדבר אינו מן המוסר לצוות ה' שידליקו נרות בבית ה' אשר ממנו תצא אורה,

* ד"ר אברהם גוטליב, עולמות – בית הספר ללימודי יהדות ותרבות ישראלית, אוניברסיטת בר-אילן.
1 מרוקו-ירושלים, המאה ה-18, מגדולי פרשני המקרא והתלמוד בתקופת האחרונים, מקובל ופוסק הלכה.

מתוך בני ישראל את אהרון ובניו, ותביא אותם לפי שיקול דעתך קרוב אליך כדי שישרתו בכהונה, כפי שמבאר בעל "אור החיים" הקדוש:

לזה בשעת תכלית הדבר הודיעו, כי בזה יהיה מתקרב הרחוק, והוא אומרו ואתה הקרב אליך פירוש הקרב לעצמך, פירוש לבחינתך...

כמנהיג סמכותי עם דימוי אישי ראוי. לעצמך – לעצמאותך לפיתוח והעצמה של העצמאות שלך; אתה יכול ומסוגל להתבונן ולהבחין ולקבל החלטות טובות ויעילות כראוי למנהיג מיטבי מוביל.

ב-ו' החיבור מופיע הציווי השלישי באותה מתכונת למה, לעשות בגדי קודש לאהרון אחיו לכבוד ולתפארת בעיני הציבור ובעיני עצמם. שהרי נהוג לומר ש"הבגדים עושים את האדם", ובמקרה דגן – משווים לו דמות מכובדת. יחד עם זאת נהוג גם לומר, ש"האדם עושה את הבגדים" באישיותו ובהתנהגותו. התורה מדגישה מייד, שלא משה, שהוא אינו אומן יעשה את הבגדים, אלא שהוא ימנה בעלי מקצוע שהם 'חֲכָמֵי לֵב'. אומנים בעלי חוכמת הלב, שעובדים נאמנה ביעילות, ביושר ובתבונה. 'חֲכָמֵי לֵב' הם אומנים מוכשרים ומקצועיים, שזכו להארה מאת ה' שחנן אותם ב'רוח חֲכָמָה'. רוח של תבונה היא הבינה המהווה את ה'פרקטיס', היישום של החוכמה, כיצד לעשות כראוי וכמתבקש בגדי כהונה מכובדים ההולמים את התפקיד היוקרתי והנעלה. משה מצווה בפירוט את העבודה הנדרשת, והאומנים מבצעים זאת במקומו, לפי הכלל ההלכתי: "שלוחו של אדם כמותו" (על-פי קידושין מא ע"ב).

משלושת הציוויים שבפרשתנו נמצאנו למדים, שה' נתן למשה את הכבוד והזכות להיות המצווה; לגלות מנהיגות ראויה ומיטבית, נבונה ואפקטיבית, ובעלת השפעה חיובית על המונהגים. נראה שהתכלית והמטרה של ה' בכך הייתה להכתירו רשמית, בפועל בזמן אמת, כמנהיג המיתולוגי של עם ישראל מאז ומעולם, לדורי דורות. מנהיג סמכותי ואחראי, בעל שיעור קומה, שיש לו ביטחון עצמי ודימוי עצמי גבוהים, עם היותו עניו מכול אדם, כנדרש ממנהיג איכותי.

הדף השבועי מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע, ומופיע גם באתר המידע של אוניברסיטת בר-אילן בכתובת: <http://www1.biu.ac.il/parasha2> כתובת דוא"ל של הדף: dafshv@mail.biu.ac.il ניתן לפנות לכתובת זו ולקבל את הדף מדי שבוע בדוא"ל.

הדף השבועי - אוניברסיטת בר אילן יש לשמור על קדושת העלון

עורך: ד"ר צבי שמעון
עורכת לשון: רחל הכהן שיף

מנהיגם. כאמור, ה' מנחה ומדריך את משה להיות מנהיג, ומביאו לידי מימוש מעשי של דימויו העצמי האישי כאדם, מבחינת – כיצד המנהיג מנתב את תכונות אישיותו ודימויו העצמי החברתי ביחס לזולתו בתוך אינטראקציות חברתיות.

לעומת בעלי החיים הפועלים לפי אינסטינקטים תורשתיים, בתגובות "אוטומטיות" לפי חושים טבעיים, קיימת באדם, שהוא נזר הבריאה, התבונה המעניקה לו את היכולת לדבר, לעצב זהות, ליישם את חוכמתו ולגבש דימוי עצמי גבוה-חיובי או נמוך-שלילי.² התמיכה האלוהית שזוכה לה משה היא מעין 'טפיחה על השכם' לעידוד, האומרת: אתה משה המנהיג של עם ישראל, יש לך את הכישורים הנדרשים, אתה יכול, אתה מסוגל ואתה בהחלט מתאים וראוי לתפקיד!

בציווי זה ה' אומר למעשה למשה: אני ה' סומך עליך, מגבה אותך ועומד מאחוריך. כי לך משה המנהיג, יש אישיות עצמאית של 'אתה' בזכות עצמך, כדמות חשובה בעלת ערך, סמכותית ואחראית. לכן, השָׁמֵן לא חייב להיות 'שמן תרומה', הוא יכול להיות חולין, ואתה משה המנהיג תקדיש אותו לעבודתך, עבודת ה'. כך ה' נותן למשה עבדו הנאמן את הגיבוי המתבקש, כיסוד למנהיגות ראויה במישור האנושי, החומרי והגשמי. שהרי המנהיג בעולמנו, עולם העשייה, צריך לעשות מלאכתו נאמנה, ולהראות לסובבים אותו דוגמה אישית למופת, של עשייה מיטבית, כמודל איכותי הראוי לחיקוי.

ציווי נוסף, והוא השני באותה מתכונת של הענקת סמכות למנהיג, מופיע בהמשך (שמ' כח-א-ג):

וְאַתָּה הַקָּרֵב אֵלַיךְ אֶת-אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאֶת-בְּנָיו אֹתוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֵן לִי אֶהְיֶה נָדָב וְאָבִיָּהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר בְּנֵי אֶהֲרֹן. וְעֲשִׂיתָ בְּגָדֵי-קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאֵרֶת. וְאַתָּה תִּדְבַּר אֵל כָּל חֲכָמֵי לֵב אֲשֶׁר מְלֵאתִיו רוּחַ חָכְמָה וְעָשׂוּ אֶת בְּגָדֵי אֶהֲרֹן לְקֹדֶשׁוֹ לְכַהֵן לִי.

באמצעות ו'ו החיבור למילה 'אֶתָּה', ה' ממשיך את ההכתרה המעשית של משה כמנהיג, ואומר לו כמו בקשר לשמן: "הַקָּרֵב אֵלַיךְ", במשמעות של: תוציא

2 לעיון מפורט נרחב בתחום הדימוי העצמי, ראו: ציפי בר-אל ומרים נוימאיר, מפגשים עם הפסיכולוגיה חלק ב', מפגש שני - פסיכולוגיה התפתחותית, 2010, עמודים 220 - 226; Zelig Pliskin, *Building your self-*; Brooklyn, *image and the self-image of others* N.Y.: *ArtScroll series*, Mesorah Publications 2006.

על הדימוי העצמי של האדם בהיבטים דתיים' ראו: שטריק מיכאל ק', דימוי עצמי באספקלריה יהודית, מחלקת הפרסומים, משרד החינוך והתרבות, ירושלים תשנ"ד.